

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelma 2023–2024

Ympäristöministeriö Helsinki 2022

Sisällysluettelo

Ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelma 2023–2024.....	3
1 Kehitetään ympäristörikostorjuntaa valtakunnan tason toimeenpano-ryhmässä ja alueellisen yhteistyön ryhmissä	3
2 Selvitetään ympäristörikostutkinnan tilaa ja soveltamiskäytäntöjen yhtenäisyyttä.....	4
3 Sisäministeriö, ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö huolehtivat ohjauksellaan ympäristörikostorjunnan strategisten tavoitteiden jalkauttamisesta.....	5
4 Seurataan aluehallinto- ja muiden ajankohtaisten uudistusten etenemistä ja vaikutetaan siihen, että nykyisentasoinen ympäristörikosten torjunta ja tutkinta säilyy ja tehostuu	5
5 Parannetaan viranomaisyhteistyöhön osallistuvien henkilöiden osaamista ja ammatillista kehittymistä sekä olemassa olevaa ympäristörikosaiheista koulutusta.....	6
6 Varmistetaan, että viranomaisten välillä ei ole tarpeettomia tiedonvaihdon esteitä. Hyödynnetään tietokantoja tehokkaan ympäristörikostorjunnan varmistamiseksi	7
7 Kiinnitetään tehostetusti huomiota rikoshyötyihin.....	7
8 Osallistutaan kansainvälisen ja EU-lainsäädännön ajankohtaisiin ympäristörikoksia koskevien säädösehdotusten valmisteluun.....	8
9 Seurataan kansallisen sääntelyn kehitystä hallinnollisten seuraamusten osalta ja vaikutetaan olemassa olevien hallinnollisten seuraamusten kehittämiseen	8
10 Huomioidaan ympäristörikostorjunnan seuranta ympäristölainsäädännön säädöshankkeissa....	9
11 Lisätään yleistä tietoisuutta ympäristö- ja luonnonsuojelulainsäädännön velvoitteista ja korostetaan ympäristörikosilmoitusten tärkeyttä.....	9
12 Huomioidaan kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seuranta toimeenpanoryhmän työssä.	10

Ympäristörikorjunnan toimenpideohjelma 2023–2024

Toimenpideohjelmaan on kirjattu ne konkreettiset ja ajankohtaiset toimenpiteet, joilla pyritään ympäristörikorjunnan strategiassa vuosille 2021–2026 hyväksytyissä ja alla siteeratuissa strategisissa linjauksissa asetettujen tavoitteiden täyttämiseen. Ne toimenpiteet, jotka ovat luonteeltaan sellaisia, että edellyttävät jatkuvaa parantamista ja panostusta on merkitty jatkuviksi toimenpiteiksi.

STRATEGINEN LINJAUS: Varmistetaan valtakunnallisen ja alueellisen tason toimialarajat ylittävän ympäristörikorjunnan viranomaisyhteistyön toimivuus, hyvien käytäntöjen jatkaminen ja jatkuvuus

1 Kehitetään ympäristörikorjuntaa valtakunnan tason toimeenpanoryhmässä ja alueellisen yhteistyön ryhmissä – JATKUVA TOIMENPIDE

Ympäristörikorjunnan strategia päivitetään neljän vuoden välein ja toimenpideohjelma kahden vuoden välein. Toimilla varmistetaan strategian ja toimenpideohjelman ajantasaisuus ja toteutuminen. Ympäristöministeriö nimittää kahden vuoden välein valtakunnallisen toimeenpanoryhmän, joka vastaa toimialat ylittävällä yhteistyöllä näistä tehtävistä, tarvittaessa kuulemalla asiantuntijoita, järjestämällä teemakokouksia ja tutustumalla ympäristörikorjunnan eri toimijoihin.

Toimeenpanoryhmä seuraa, tukee ja koordinoi alueellisia verkostomaisesti toimivia viranomaisyhteistyön ryhmiä.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutaho: YM ja ryhmään nimetyt muut tahot

Kehitetään vireillä olevilla hankkeilla esitutkinta- ja syyttäviviranomaisten käytäntöjä ja esitutkintayhteistyötä, sekä muiden viranomaisten yhteistyötä, jolla edistetään ympäristörikorjuntaa.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutaho: vastuuviranomaiset

Seurataan ympäristörikosdirektiiviehdotuksen käsittelyä Euroopan unionin toimielimissä ja erityisesti viranomaisyhteistyötä koskevien kirjausten kehittymistä sekä kannustetaan alueellisia ryhmiä vuorovaikutukseen toimintamalleista ja parhaista käytännöistä, kuten valvontaviranomaisten ja poliisin toimivasta ennaltaehkäisevästä toiminnasta. Alueellisia ryhmiä kannustetaan lisäksi välittämään tietoa alueilla havaituista käytännön haasteista toimeenpanoryhmälle poliisin ympäristörikoskoordinaattorin kautta.

Laaditaan alueellisille yhteistyöryhmille vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä suositus työskentelytavoista ja kokoontumisista. Välitetään samalla kokemuksia hyväksi havaituista käytännöistä.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutaho: SM, YM ja OM

Toimeenpanoryhmä kiinnittää huomiota tarpeeseen siirtää tietoisesti asiantuntemusta ja yhteistyöverkostojen jäsenyyksiä ympäristörikostorjunnan toimijoiden henkilövaihdoksissa.

Selvitetään mahdollisuuksia kehittää olemassa olevaa tietoa tai mahdollisuutta perustaa uusi kaikille ympäristörikostorjuntaa tekeville viranomaisille yhteinen tietoa, jolla voitaisiin jakaa tietoa ympäristörikostorjuntaan liittyvistä lainsäädännön muutoksista, koulutuksista ja muista ajankohtaisasioista.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutaho: YM ja SM

2 Selvitetään ympäristörikostutinnan tilaa ja soveltamiskäytäntöjen yhtenäisyyttä

Pyritään kartoittamaan yhdenmukaisuuksia ja mahdollisia eroja ympäristörikosten-tutkintapyyntöjen käsittelyssä sekä parantamaan tiedonkulkua syyttäjille ja esitutkintaviranomaisille.

Aikataulu: 2023

Vastuutaho: SM

Järjestetään säännöllisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista nimettyjen ympäristörikosyhteys henkilöiden tapaamisia. Verkoston tapaamisissa käydään läpi ajankohtaisia ympäristörikostapauksia ja keskustellaan niistä tavoitellen yhtenäisiä käytäntöjä.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutaho: YM

STRATEGINEN LINJAUS: Yhteensovitetaan ministeriöiden tulos- ja muuta ohjausta ympäristörikosasioissa

3 Sisäministeriö, ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö huolehtivat ohjauksellaan ympäristörikostorjunnan strategisten tavoitteiden jalkauttamisesta – JATKUVA TOIMENPIDE

Ohjauksella sisäministeriö asettaa ympäristörikoksia koskevat yleiset tavoitteet Poliisihallitukselle ja Rajavartiolaitokselle, ympäristöministeriö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten y-vastuualueille, syyttäjälaitos syyttäjille ja valtiovarainministeriö Tullille.

Toimeenpanoryhmä järjestää kuulemistilaisuuden uuden toimenpideohjelmakauden alussa niille ohjaaville ministeriöille, jotka eivät ole nimettyinä toimeenpanoryhmään. Kuulemisessa tuodaan esiin riittävien taloudellisten, teknisten ja teknologisten resurssien tärkeys kullakin hallinnonalalla.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: SM, YM, OM, VM ja TEM

4 Seurataan aluehallinto- ja muiden ajankohtaisten uudistusten etene- mistä ja vaikutetaan siihen, että nykyisentasoinen ympäristörikosten torjunta ja tutkinta säilyy ja tehostuu – JATKUVA TOIMENPIDE

Toimeenpanoryhmä seuraa olemassa olevia hallinnon muutoksia pyrkien varmistamaan, että nykyisentasoinen ympäristörikostorjunnan ja viranomaisyhteistyön taso ei heikenny. Mikäli ryhmän tietoon tulee ympäristörikostorjuntaa vaarantavia seikkoja, ryhmä valmistelee toimia, joilla haitallista kehitystä voidaan torjua.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: YM ja toimeenpanoryhmän jäsenet, alueryhmät

Syyttäjien urapolkuja ja erikoistumista kehitettäessä huomioidaan ympäristörikokset yhtenä syyttäjän erikoisosaamisalueena.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: Syyttäjälaitos

STRATEGINEN LINJAUS: Suunnitellaan ja toteutetaan edelleen yhteistyössä eri viranomaistoimijoille yhteistä ympäristörikoskoulutusta

5 Parannetaan viranomaisyhteistyöhön osallistuvien henkilöiden osaamista ja ammatillista kehittymistä sekä olemassa olevaa ympäristörikosaiheista koulutusta – JATKUVA TOIMENPIDE

Koulutuksella pyritään siihen, että viranomaisketjulla alkaen ympäristöhallinnosta esitutkitaviranomaisiin ja syyttäjien kautta tuomareihin asti on parhaat edellytykset käsitellä ympäristörikostapauksia. Koulutus on säännöllistä ja lisää viranomaisten kykyä toimia tehtävissään. Koulutustarpeita on tunnistettu muun muassa rakentamis-, maankäyttö- ja metsärikoksiin sekä rikoshyötyihin liittyen. Aiemmat koulutusaineistot ovat hyödynnettävissä ympäristöministeriön internetsivuilla teemoittain jaoteltuna Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen –välilehdellä ja edelleen Ympäristörikosten torjunta -sivulla.

Poliisiammattikorkeakoulu järjestää säännöllisesti myös ympäristörikoksiin liittyvää koulutusta. Vuonna 2023 tullaan järjestämään vakavien rikosten tutkintakurssi ja vuonna 2023 tai 2024 uusitaan ympäristörikosten torjunnan alueryhmien seminaari. Alkuvuodesta 2023 järjestetään lisäksi ympäristörikoksiin liittyvä pilotti.

Syyttäjälaitos järjestää vuosittain ympäristörikoksiin liittyvää koulutusta syyttäjille.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: Polamk, syyttäjälaitos

Toimenpideohjelmakaudella elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset huomioivat ympäristörikokset kuntien viranhaltijoille suunnatuilla koulutus- ja neuvottelupäivillä ja tuomioistuinviraston tarkoituksena on järjestää 1-päiväinen koulutus tuomareille vuonna 2023.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: ELY-keskukset, tuomioistuinvirasto ja muut viranomaiset

STRATEGINEN LINJAUS: Jalostetaan olemassa olevaa tilasto- ja seurantatietoa ja hyödynnetään sitä ympäristörikosten torjuntatyössä

6 Varmistetaan, että viranomaisten välillä ei ole tarpeettomia tiedonvaihdon esteitä. Hyödynnetään tietokantoja tehokkaan ympäristörikostorjunnan varmistamiseksi

Seurataan ympäristörikosdirektiiviehdotuksen valmistelua ja valmistaudutaan mahdollisiin uusiin vaatimuksiin koskien ympäristörikoksia koskevan tilastotiedon keräämistä.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: ministeriöt ja alainen hallinto

Seurataan ja hyödynnetään vuonna 2023 valmistuvan, viranomaisten välisen oma-aloitteista tiedonvaihtoa koskevan VNTEAS-hankkeen tuloksia.

Aikataulu: 2023

Vastuutahot: ministeriöt

Huomioidaan lainsäädäntöhankkeissa mahdollisuudet edistää viranomaisten tiedonvaihtoa tilanteissa, joissa ympäristörikostorjunta sitä edellyttää.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: ministeriöt

Viranomaisyhteistyön alueryhmissä tai valtakunnallisesti pyritään seuraamaan käräjäoikeuksien ympäristörikoskäytäntöä paikallisen tilannekuvan muodostamiseksi.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: ministeriöt ja muut toimijat

7 Kiinnitetään tehostetusti huomiota rikoshyötyihin

Kiinnitetään esitutkintayhteistyössä enemmän huomiota rikoshyödyn tunnistamiseen ja selvittämiseen ja pyritään jakamaan parhaita käytäntöjä tästä esimerkiksi alueverkostojen tapaamisissa.

Seurataan 2022 annetun konfiskaatiota koskevan direktiiviehdotuksen käsittelyä Euroopan unionin toimielimissä.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: YM, syyttäjälaitos, OM ja SM

STRATEGINEN LINJAUS: Kansallisissa lainsäädäntöhankkeissa huomioidaan, että ne tukevat ympäristörikosten havaitsemista ja selvittämistä. Seurataan lisäksi ympäristörikoksia koskevan kansainvälisen ja EU-lainsäädännön kehittymistä

8 Osallistutaan kansainvälisen ja EU-lainsäädännön ajankohtaisiin ympäristörikoksia koskevien säädösehdotusten valmisteluun

Ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä koskevan ehdotus. Osallistutaan ehdotuksen jatkovalmisteluun ja raportoidaan toimeenpanoryhmälle valmistelun edistymisestä.

Seurataan muita kansainvälisiä, ympäristörikoksia koskevia säädöshankkeita, kuten Euroopan neuvostossa käynnistymässä olevaa uuden yleissopimuksen valmistelutyötä, ja raportoidaan toimeenpanoryhmälle hankkeiden etenemisestä.

Aikataulu: 2023

Vastuutahot: OM ja ministeriöt

9 Seurataan kansallisen sääntelyn kehitystä hallinnollisten seuraamusten osalta ja vaikutetaan olemassa olevien hallinnollisten seuraamusten kehittämiseen – JATKUVA TOIMENPIDE

Yhtenä ympäristörikostorjunnan ongelmana on pidetty vaikeutta saattaa pienistä rikkomuksista vastuulliset tehokkaasti teoistaan vastuuseen siten, että vähäisistäkin teoista aiheutuisi seuraamus.

Selvitetään mahdollisuuksia tarkastella ympäristölainsäädäntöä seuraamusjärjestelmän tehostamiseksi hallinnollisin sanktioin.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: YM, ministeriöt

Seurataan merenkulun ympäristönsuojelulain uudistushanketta ja pyritään vaikuttamaan siihen, että jatkossakin seuraamuksena on toimiva ja tehokas hallinnollinen seuraamusmaksu. Vaikutetaan myös siihen, että samassa yhteydessä riittävällä tavalla säännellään Suomen talousvyöhykkeellä kauttakulussa olevien ulkomaalaisten alusten aiheuttamista öljypäästöistä.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: YM, OM ja SM

10 Huomioidaan ympäristörikostorjunnan seuranta ympäristölainsäädännön säädöshankkeissa

Luonnonsuojelulain uudistuksen jälkiseurannassa selvitetään rangaistussäännösten osalta syyksiluettavuutta koskevien säännösten johdonmukaisuus ja valmistellaan tarvittavat muutokset.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: YM

STRATEGINEN LINJAUS: Vaikutetaan ennalta ehkäisevästi ympäristörikosten vähentämiseksi valistuksen ja muiden toimien kautta

11 Lisätään yleistä tietoisuutta ympäristö- ja luonnonsuojelulainsäädännön velvoitteista ja korostetaan ympäristörikosilmoitusten tärkeyttä – JATKUVA TOIMENPIDE

Välitetään sopivien kanavien, kuten aluetason toimijoiden ja erityisesti alueellisten viranomaisyhteistyön ryhmien kautta yleiseen tietoisuuteen informaatiota mahdollisuuksista ennalta ehkäistä ympäristörikoksia ja menettelyistä, joilla ilmoittaa tapahtuneista rikoksista. Pyritään vaikuttamaan asenteisiin siten, ettei vähäisiääkään ympäristörikkomuksia koeta hyväksyttäväksi. Yritystoiminnassa tapahtuvat ympäristörikokset ovat usein myös taloudellisia rikoksia. Tältä osin ympäristörikosten osalta haasteet ovat saman tyyppisiä kuin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa.

Hyödynnetään ympäristörikostorjunnan koulutusohjelmassa syntyneitä koulutusmateriaaleja paremman tietoisuuden lisäämisessä eri foorumeilla ja kannustetaan aluetasolla toimijoita ympäristörikostorjunnan teemaviikkoihin ja tehovalvontaan.

Toteutetaan tiedotuskampanjoita teemoista, joilla on yhteyttä ympäristörikoksiin, kuten esimerkiksi laittomista kaatopaikoista, roskaamisesta, jätteiden siirroista tai epäasianmukaisesta kierrätyksestä.

Kannustetaan viranomaisia yhteistyössä tehostamaan valvontaiskuja ympäristörikosten riskin sisältäviin toimintoihin, esimerkiksi akkujen ja jäteöljyn katoamistapauksiin puuttumiseksi.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: YM, OM ja SM

STRATEGINEN LINJAUS: Organisoidaan kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seuranta ja tiivistetään vuorovaikutusta kansainvälisissä ympäristörikostorjunnan verkostoissa toimivien viranomaisten kesken

12 Huomioidaan kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seuranta toimeenpanoryhmän työssä.

Keskusrikospoliisi seuraa kansainvälistä ympäristörikollisuutta INTERPOL:n (International Criminal Police Organisation) työryhmien kautta. Jatketaan seurantaa näissä työryhmissä. Varmistetaan tiedonkulku kansainvälisestä yhteistyöstä toimeenpanoryhmälle muun muassa päivittyvästä Europol/EMPACT ympäristörikokset-hankkeesta. EMPACT-hankkeen kansainvälisistä painopisteistä ja ajankohtaisista kampanjoista tai toimenpiteistä pyritään tehokkaammin jakamaan tietoa kansallisille vastuuviranomaisille.

Varmistetaan, että kansainvälisessä yhteistyössä huomioidaan kansainvälisesti nousevat trendit, joilla voi olla vaikutusta Suomessa selvitettäviin ympäristörikoksiin, kuten kansainvälisiin laittomiin jätevirtoihin ja uhanalaisten kasvien ja eläinten kauppaan.

Huomioidaan Euroopan epävakaa tilanne ja konfliktitilanteiden yhteydessä tapahtuvat ympäristörikokset. Pyritään kehittämään viranomaisten valmiuksia yhteistyöhön myös paikallisten tai kansainvälisten konfliktitilanteiden yhteydessä tapahtuvien ympäristörikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa, selvittämisessä, vahinkojen minimoimisessa sekä teki-
joiden saattamisessa vastuuseen. Erytystä huomiota kiinnitetään Suomen ja sen lähialueilla tapahtuviin merikuljetuksiin ja niiden muodostamiin riskeihin ympäristölle tapauksissa, joissa alus- ja lastiturvallisuuden säännöksiä ei noudateta tai niitä tahallisesti rikotaan.

Kuullaan laittomista jätesirroista kansallisia toimijoita kuten Suomen ympäristökeskusta, Tullia ja poliisia paremman ymmärryksen saamiseksi ilmiöstä.

Osallistutaan kansainvälisiin ympäristörikoskonferensseihin ENPE:n (European Network of Prosecutors for the Environment), Envicrimenet:n (Network of police officers focusing on tackling environmental crime) ja IMPEL:n (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law) edustajina sekä pyritään järjestämään kansallisia tapaamisia ympäristörikostorjunnan verkostotoimijoiden kesken.

Aikataulu: 2023–2024

Vastuutahot: YM ja poliisihallinto/KRP, syyttäjälaitos, Tulli ja Rajavartiolaitos

Ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelma päivitetään ja tarpeen mukaan uusitaan kahden vuoden välein. Toimenpideohjelman toteutumisen seurannasta ja päivittämisestä vastaa valtakunnallisen tason toimialarajat ylittävä ympäristörikostorjunnan viranomaisyhteistyöryhmä.